

Situl Natura 2000 Munții Gutâi ROSPA0134 este situat în regiunea biogeografică alpină și în cea continentală, în zona vulcanică a Carpaților Orientali, mai exact în Munții Gutâi și Munții Igriș. Suprafața sitului este de 28.406 hectare, cuprinse altitudinal între 289 și 1428 metri, cu o medie altitudinală de 894 metri. Coordonatele din Formularul Standard sunt N 47° 48' 25" E 23° 45' 21"; teritoriul sitului are următoarele mari categorii de habitate: păduri de foioase 51%, păduri de conifere 4%, păduri de amestec 6%, habitate de păduri (păduri în tranziție) 12%, pajiști naturale, stepe 23%, pășuni 4%.

În Formularul Standard se arată: "Situl se încadrează în regiunea biogeografică continentală și alpină, cuprinzând Munții Gutâi. Extremitatea vestică a sitului este mărginită de valea Pârâului Firiza, la nord de terenurile agricole din vecinătatea localității Săpânța, la nord-est localitatea Sighetu-Marmației, la est localitățile Mara și Desești iar în extremitatea sudică localitatea Căvnic. Cuprinde în principal zone forestiere și importante zone de pajiște." O inadvertență este că în Formularul Standard se menționează doar Munții Gutâi, deși mare parte a sitului se extinde peste Munții Igriș, care nu sunt menționați aici. Ar trebui să fie modificată denumirea sitului, să devină Munții Gutâi și Munții Igriș, pentru a avea o adecvare la realitatea geografică a teritoriului pe care îl include.

Există o mare suprapunere a ROSPA0134 cu două SCI-uri: ROSCI0089 Gutâi – Creasta Căcoșului și ROSCI0092 Igriș. Relațiile sitului cu alte arii protejate desemnate la nivel național sau regional sunt: Rezervația fosiliferă Chiuzbaia, cod 2.565, acoperă 0,06% din sit, Rezervația naturală Mlaștina Poiana Brazilor, cod 2.570 acoperă 0,03% din sit, Rezervația naturală Mlaștinile Vlășchinescu, cod 2.571, acoperă 0,02% din sit, Rezervația naturală Tăul lui Dumitru, cod 2.572, acoperă 0,01% din sit, Rezervația naturală Creasta Căcoșului, cod 2.577, acoperă 0,22% din sit, Rezervația naturală Mlaștina Iezerul Mare, cod 2.590, reprezintă 0,05% din sit.

Situl are forma amiboidală, cu 6 „pseudopode” care ies dinspre zona centrală; orientarea generală este alungită pe direcții nord-sud. Atunci când a fost trasat în GIS conturul sitului, sub presiunea timpului și din lipsa de date a fost delimitat un teritoriu care a lăsat în afara sitului – dar în imediata vecinătate, o sumedenie de zone cu valori naturalistice/ avifaunistice importante. 1. Neincluderea în SPA a zonei mlaștinoase Jilerescu, cu valori naturale

extraordinare, a fost cea mai mare greșeală la delimitarea inițială a acestui sit Natura 2000; zona Jilerescu, aflată în vecinătatea imediată a limitelor actuale, în zona de nord-vest a SPA Munții Gutâi, este una dintre cele mai interesante teritorii din Igriș, în privința habitatelor, cu zone înmlăștinite reprezentative, tinoave, multe locuri de cuibărire și de hrănire pentru specii ale avifaunei de interes comunitar; includerea acestui areal în suprafața SPA este absolut obligatorie. 2. Dealul Solovan, parte din situl Natura 2000 Valea Izei și Dealul Solovan ROSCI0264, are păduri valoroase, incluzând și zone unde există date certe despre cuibărirea buhei mari (*Bubo bubo*); zona trebuie să ajungă inclusă în SPA Munții Gutâi. 3. Este necesară includerea în SPA a unei zone incluse deja în SCI Igriș, având și 3. A. Rezervația Cheile Tătarului, cu pereți de stâncă favorabili cuibăririi răpitoarelor, arie care va avea 3. B. suprafața lacului de acumulare de la Barajul Runcu (aflat în construcție) – apă ce va putea reprezenta un loc de popas semnificativ pentru păsările de baltă aflate în migrație. 4. Este necesară includerea în SPA a zonei cu Rezervația Tăul Morărenilor și un diverticul din suprafața SCI Gutâi – Creasta Cocoșului, zone cu caracteristici naturale valoroase.

Speciile de păsări enumerate în anexa I a Directivei Păsări (Directiva Consiliului 2009/147/EC) care sunt menționate în Formularul Standard al acestui SPA sunt: –
cuibăritoare rezidente (sedentare): ciocănitoarea negară (*Dryocopus martius*) 40-45 perechi, șoimul călător (*Falco peregrinus*) 1-2 p., ierunca (*Bonasa bonasia*) 90-110 p., ghionoaia sură (*Picus canus*) 85-95 p., huhurezul mare (*Strix uralensis*) 40-50 p., acvila de munte (*Aquila chrysaetos*) 1-2 p., buha mare (*Bubo bubo*) 2 p., ciocănitoarea cu spate alb (*Dendrocopos leucotos*) 80-110 p., ciocănitoarea cu trei degete (*Picoides tridactylus*) 15-20 p., cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*) 10-15 indivizi.

– cuibăritoare oaspeți de vară: ciocârlia de pădure (*Lullula arborea*) 500-550 p., sfrânciocul roșiatic (*Lanius collurio*) 1400-1600 p., cristelul de câmp (*Crex crex*) 10-12 p., muscarul gulerat (*Ficedula albicollis*) 5000-6000 p., muscarul mic (*Ficedula parva*) 800-850 p., viesparul (*Pernis apivorus*) 25-35 p., barza neagră (*Ciconia nigra*) 1-2 p., caprimulgul (*Caprimulgus europaeus*) 70-90 perechi.

La calitate și importanță, în Formularul Standard se menționează: “Populații cuibăritoare importante pentru speciile de interes conservativ european: muscar gulerat (*Ficedula albicollis*), ieruncă (*Bonasa bonasia*), huhurez mare (*Strix uralensis*), șoim călător (*Falco peregrinus*), acvilă de munte (*Aquila chrysaetos*) și ciocănitoare cu spate alb (*Dendrocopos leucotos*). Situl asigură o mai bună acoperire a arealului național de distribuție al acestor specii.”

Speciile de păsări “cu migrație regulată” nementionate în anexa I a Directivei Consiliului 2009/147/EC, prezente pe Formularul Standard al acestui sit sunt:

– rezidente: cinteza – *Fringilla coelebs* (C – comun), forfecuța – *Loxia curvirostra* (C), presura sură – *Miliaria calandra* (RC – relativ comun), mugurarul – *Pyrrhula pyrrhula* (C).

– cuibăritoare: privighetoarea – *Luscinia luscinia* (RC), codobatura albă – *Motacilla alba* (A – abundent), codobatura de munte – *Motacilla cinerea* (RC), muscarul sur – *Muscicapa striata* (A), pietrarul – *Oenanthe oenanthe* (A), pitulicea mică – *Phylloscopus collybita* (A), brumărița de pădure – *Prunella modularis* (RC), aușelul sprâncenat – *Regulus ignicapillus* (A), aușelul cu cap galben – *Regulus regulus* (A), mărăcinarul negru – *Saxicola torquata* (A), sitarul de pădure – *Scolopax rusticola* (R rar), cănărașul – *Serinus serinus* (A), silvia cu cap negru – *Sylvia atricapilla* (A).

– iernat: cinteza de iarnă – *Fringilla montifringilla* (A).

Când lista asta din Formularul Standard a fost creată, au fost alese câteva specii, oarecum randomizat, multe dintre genuri având menționată doar câte o singură specie (*Phylloscopus collybita*, *Saxicola torquata*, *Sylvia atricapilla*), pe când realitatea din teren arată altfel. Categoriile utilizate... C – comun, RC- relativ comun, A – abundent, R – rar... sunt folosite destul de aberant. Între speciile rezidente, atât cinteza (*Fringilla coelebs*) cât mugurarul (*Pyrrhula pyrrhula*) și forfecuța (*Loxia curvirostra*) sunt trecute ca fiind comune... deși nu se compară, cinteza fiind vizibilă frecvent prin toate pădurile, pe când mugurarul, mult mai rar, iar forfecuța și mai rar; totodată, dacă vezi că este vorba de o listă cu „păsări cu migrație regulată”, ce caută forfecuța pe această listă, nu se prea înțelege (ea fiind sedentară sau vagabondând prin preajma zonei unde cuibărește, dar neavând „migrații regulate”). La categoria abundente, apare atât codobatura albă (*Motacilla alba*), cât și cinteza de iarnă (*Fringilla montifringilla*)... această a doua specie fiind prezentă în număr foarte variabil, depinzând de dimensiunea grupurilor care ierneză pe aici – în mulți ani aproape că nu le vezi, dar nu ai putea zice că este abundentă în general. Apoi, care este diferența dintre comun și abundent, din nou este chestionabil. Iar în ceea ce privește cuibărirea sitarului de pădure – *Scolopax rusticola*, care în formular este menționat ca fiind rar cuibăritoare, de facto nu există nici un fel de date despre cuibărire; Béres József zice că specia nu cuibărește în acest sit (în schimb, cuibărește în Munții Rodnei).

La subiectul vulnerabilitate, în Formularul Standard se arată: „1. turismul necontrolat 2. turismul în masă 3. schimbarea habitatului semi-natural (fânețe, pășuni) datorită încetării activităților agricole precum cositul sau pășunatul 4. lucrări îndelungate în vecinătatea cuibului în perioada de reproducere 5. vânătoarea în zona locurilor de cuibărire a speciilor periclitare 6. practicarea

sporturilor extreme: alpinism, zborul cu parapanta, enduro, motor de cross, mașini de teren 7. amenajări forestiere și tăieri în timpul cuibăritului a speciilor periclitat 8. distrugerea cuiburilor, a pontei sau a puilor 9. deranjarea păsărilor în timpul cuibăritului 10. prinderea păsărilor cu capcane 11. scoaterea puilor pentru comerț ilegal 12. braconaj 13. defrișările, tăierile ras și lucrările silvice care au ca rezultat tăierea arborilor pe suprafețe mari 14. tăierile selective a arborilor în vârstă sau a unor specii 15. împăduririle zonelor naturale sau seminaturale (pășuni, fânațe etc.) 16. industrializare și creșterea zonelor urbane 17. arderea vegetației (a miriștii și a pârluagelor)."

Formularul Standard a fost completat în ianuarie 2011. Baza legală pentru înființarea sitului o reprezintă HG nr. 1284/ 2007 modificat de HG nr. 971/2011. Harta sitului este disponibilă pe harta digitală a României (raster și vector), 1:50000, Stereo 1970, iar limitele sunt disponibile în format digital ESRI .shp, în proiecție națională Stereo 1970. Harta limitelor în format shape, în sistemul de coordonate Stereo 70, la scara 1:5000 este atașată actului de declarare a sitului – HG nr. 971/2011 pentru modificarea HG nr. 1284/ 2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România. Harta este cuprinsă în Baza de date Natura 2000 a Ministerului Mediului și Schimbărilor Climatice. Documentul principal este reprezentat de Formularul Standard al sitului cuprins în cadrul HG nr. 971/2011.

Am avut numeroase ieșiri pe aici, ani de zile de peregrinări pedestre și ture motorizate, așa că mi-am format o viziune despre avifauna din zonă. Dar, pentru a avea o imagine mai exactă, am avut azi (7 aprilie 2015) o discuție cu biologul Béres József – fost muzeograf la secția de Științe ale Naturii din Muzeul Maramureșului, persoana care are cea mai bună cunoaștere a avifaunei din peisajele Maramureșului Istoric, pe baza a zeci de ani de pasionată vizitare a terenului – combinat cu expertiza necesară. Să vedem cam care este situația unora dintre speciile din Formularul Standard:

Acvila de munte (*Aquila chrysaetos*), conform lui Béres József, în trecut cuibărea prin Valea Ursului, la intrarea pe Valea Mara; un exemplar împăiat la muzeu provine de pe Mara; un exemplar a fost văzut la 12 iunie 2012, sub barajul Runcu/ Cheile Tătarului. Nu este exclus să existe 1-2 perechi cuibăritoare în sit.

Viespar (*Pernis apivorus*) 25-35 p. pare destul de mult, dar nu imposibil. Béres József zice că

4-5 exemplare de viespar dintre cele împăiate la Muzeu provin din zona Agriș, aduse de pădurarul care credea că a împușcat șorecari (*Buteo buteo*); așa cum frecvent șorecarii erau confundați și cu acvila țipătoare mică (*Aquila pomarina*). Béres a văzut în livada lui de lângă Muzeul Satului (Sighetu Marmăției) în urmă cu circa 4 ani, cum un viespar săpa și scotea din sol ceva cuib de viespi; probabil avea cuib în zonă.

Șoim călător (*Falco peregrinus*). Conform lui Béres József, prin anii 1950 cuibărea pe Creasta Cocoșului, dar de când se face escaladă-alpinistă pe acolo, nu mai este cuibărire (eventual rar, în unii ani); deasupra Cheilor Tătarului, pe Câmpul Ștefan către Pleșca au fost văzute 2 exemplare la 11 iulie 2012; de la Piatra Tisei, din preajma unui posibil loc de cuibărire, au fost aduse la muzeu mai multe picioare de porumbei domestici cu inele (dl. Stupar, în urmă cu circa 2 ani)... probabil porumbeii fiind prăzile unor șoimi călători. Stâncile de la marginea platoului vulcanic, au polițe de stâncă perfecte pentru cuibărire... nu este exclus să fie 1-2 perechi cuibăritoare pe acest teritoriu de peste 28.000 de hectare ale sitului. Existau ceva păreri în anii trecuți că ar fi cuibărit și prin Sighet, în centrul nou, pe o biserică aflată în construcție (lângă Artima/ Carrefour), dar probabil a fost confundat cu altă specie.

Ciocănitoarea negară (*Dryocopus martius*), conform lui Béres József, nu prea pot să fie 40-45 perechi; păduri de molid bătrâne atât de reprezentative, unde să aibă loc de cuibărire... nu prea mai sunt; și mai rar se văd păsări în zonă. Spre exemplu 3 exemplare se băteau pentru teritoriu, la 28 aprilie 2012, sub cascada Strungi, mai sus de Agriș; pe valea Săpâncioara un exemplar scobea adânc în molid, la 10 iulie 2012.

Ciocănitoarea cu trei degete (*Picoides tridactylus*) menționată în Formularul Standard cu 15-20 perechi, este probabil o brutală supraevaluare. Béres József a văzut odată în urmă cu peste 30 de ani un exemplar pe la Izvoare, în ceva molidiș bătrân care a fost tăiat de atunci; în rest nu a fost văzută specia; dar se poate vedea în Munții Rodnei.

Huhurez mare (*Strix uralensis*) 40-50 p. pare prea mult să fie atâtea perechi, dar nu este exclus.

Buha mare (*Bubo bubo*); 2 perechi din Formularul Standard probabil că sunt o subevaluare semnificativă; a fost găsită de noi cuibărind dincolo de Dealul Solovan, am văzut prezența ei în mai multe zone inclusiv pe la Gutâi-Izvoare la o carieră de piatră. Béres József o menționează din zona Giulești, la marginea platoului vulcanic. În sit sunt probabil mai mult de 2 perechi cuibăritoare.

Barza neagră (*Ciconia nigra*); cele 1-2 perechi menționate în Formularul Standard sunt foarte chestionabile. Béres József consideră că pe Tisa, la Teceu cuibărește o pereche, la Sarasău poate fi alta, probabil pe partea din Ucraina; se știe un cuib la Strâmbu Băiuț, toate în afara sitului. Nu a fost văzută cuibărire pe teritoriul sitului acesta.

Cristelul de câmp (*Crex crex*) cu cele 10-12 p. este probabil subevaluat; Béres József zice că probabil exista mai mult de 12 perechi; situl prezintă destule habitate favorabile, și pasărea se aude destul de ușor; merită vizitată zona Giulești.

Ierunca (*Bonasa bonasia*). În urmă cu 30 de ani Béres József a găsit cuib cu ouă (6 sau 7 – există pe undeva fotografia); cuibul era în zona Bârlan, la circa 500 m altitudine; specia poate să fie văzută relativ ușor în zonele cu alun.

Cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*) este menționat în Formularul Standard cu 10-15 indivizi. Conform lui Béres József este singur că nu există nici un exemplar pe teritoriul sitului; nu erau cocoși de munte nici pe vremurile când erau încă mari păduri bătrâne, iar acum multe dintre acelea au fost tăiate; Béres a căutat cocoși de munte în habitate favorabile pe la Tăul lui Dumitru, apoi mai sus de Teceu, precum și pe la Budești etc, dar nu a văzut niciodată un exemplar pe acest teritoriu; este rar până și pe Țibleș – doar câteva exemplare, fiind mai bine reprezentat în Munții Rodnei și Munții Maramureșului. Specia nu apare nici măcar în bibliografia veche în zona acestui sit. Niciodată nu a fost găsită măcar o urmă în zăpadă.

Concluzionând, nu este ușor să faci o evaluare realistă a situației pe un asemenea teritoriu, de

28.000 de hectare. Este problematic a face o critică rezonabil de obiectivă a datelor din Formularul Standard, deoarece nu există informații structurate, recente, date cantitative, credibile cu care să le compari. Există niște păreri, bazate pe o experiență mai mult sau mai consistentă. Formularele acestea care au “datele oficiale”, au fost făcute în grabă, fără prea mare consultare (sau deloc) a persoanelor care eventual au vizitat zona de multe ori, nu doar în trecere. Nu au existat alocări semnificative de resurse, astfel încât contactul celor scrise-oficial versus realitățile din teren este de multe ori unul destul de vag, bazat pe imagini satelitare, în care se văd pădurile în care ar putea să existe cocoșii de munte. Îmi pot imagina cam cum au fost trasate limitele siturilor Natura 2000 în acele zone ale peisajului Carpato-Danubiano-Pontic unde nivelul intelectual al populațiilor umane locale nu a favorizat existența unor biologi care să aibă o imagine despre valorile naturalistice ale zonei, mai ales dacă acele locuri nu au fost vizitate la mod destul de semnificativ de alții... ci sunt un fel de pete albe pe hartă.

AUTOR ©

[dr. Peter Lengyel](#)

O galerie impresionanta de poze la acest articol gasiti pe sursa:

[Peter Lengyel Blog](#)